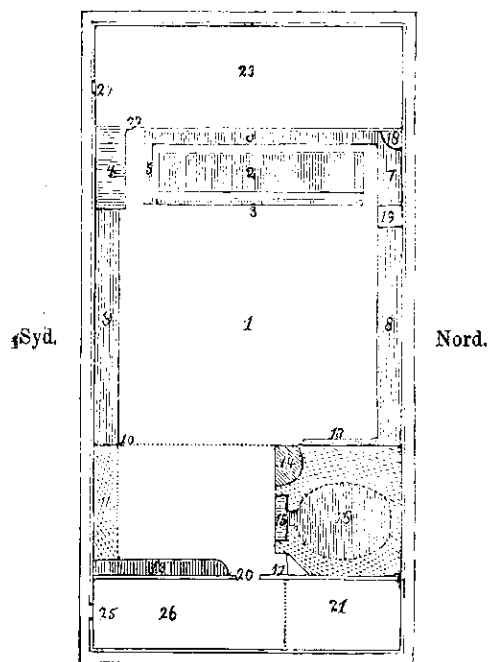

til Udhuset, Ladegaarden*), var altid bygget fra Øst til Vest, en Skik, som ogsaa har holdt sig her i Landet indtil den senere Tid. Husets indre Rum var i den ældste Tid ud i Et uden Loft eller Skillerum. Midt i Huset stod Brandstedet, Arnen, hvorfra Røgen trak ud gennem et Hul øverst oppe i Tagryggen, Ljøren, paa jydsk: Lyren, paa sjællandsk: Lyden, der undertiden kunde være dækket med Ljørehatten, en Tønde uden Bund, men med borede Huller og ofte overspændt med en Hinde. Af Pontoppidans danske Atlas lære vi, at midt i forrige Aarhundrede fandtes saadanne Røgstuer endnu i Thy: »Husene ere uden Kjældere, har lave klinede Vægge uden Tværtræer (Løsholter), ingen Gavle, Fodstykker eller anden Skorsten, end et Arnested uden Skorstens-Pibe og paa sine Steder med Røghat oven paa Taget«. Den øverste Del af Rummet mellem Tagspærerne hed Vinden**), formodentlig fordi Luften havde Spillerum gennem Lyren og de aabne Gavle, som kun vare dækkede med Risfletninger. Paa Vindens søndre Side mod Lyset og Varmen sad Vinduet (Vindøiet), der enten var lukket med en Lem (Løghvindu) eller overbygget med en Gævling (lille Gav) og forsynet med en Træramme, hvorpaa var spændt en halvgjennemsigtig Hud, taget af et Dyrs Indvolde: Bælgen. I slet Veir lukkedes Bælgrammen, der slugte saagodtsom alt Lys, og Stuen blev da bælgmørk. I den vestre Ende af Mandgaar-

den (1) opholdt Folkene sig. Da Vindøiet sad paa den søndre Tagflade, var den nordre og vestre Væg de bedste Pladser. Langs den første Væg stod Nørrebænken (8), langs den anden Gavlbænken (6). Paa den lyseste og luneste Plads i nordvestre Hjørne, hvor Solen faldt først om Morgenen gennem Vindøiet, var Højsædet (7). Til Venstre for dette, og for at skille det fra de ringere Pladser paa Nørrebænk, stod ovenpaa Bænken Husbondens Skab (19, Oprindelsen til det senere Stolpeskab). Paa hans høire Side i Hjørnet stod et andet Skab (Vraaskabet, 18) Foran Gavlbænken stod Skiven (2), Bordet af tykke Egeplanker. Paa dets udvendige Side en Bænk, ligeledes af tykke Planker (3) Sædet. Paa Stuens søndre Side, altsaa den mørkeste og koldeste, var søndre Bænk (9), Tjenestefolkens Sæde. I det sydvestlige Hjørne stod Bondens Seng (4). For at skjule denne var Bænken ved Bordets søndre (nederste Ende), Stablen (5), forsynet med et høit Rygstød. Mellem Stablen og Sengen gik en Gang hen til Baghusdøren (22), som førte ind til Kuben (23), der benyttedes som Visthus (Spisekammer). Fra dette førte en Dør (24) ud til det Fri. I den østlige Husende fandtes Fremmerset (26) med Indgangsdør fra Syd. Dets bageste Del var Hønseset (21) paa Jysk: Raan (saaledes kaldet efter Stængerne, hvorpaa Hønsene sidde). Gjennem en Dør mod Syd (25) kom man ind i Huset. Til Venstre fandtes Fad- og Tallerkenrække (12)*** og Hylder til Gryder samt Kalvebænken (11), hvor Ungkalvene stode om

Vinteren. Tværs over Stuen gik et Brædeskillerum, hvorpaa hængte Bondens Øxer og Værktøi, Øxestallet (10). Til Høire fandtes Bagerovnen (16) og foran den Gruben (15). Til Ovnens øverste Flade førte en snæver Opgang (17) og heroppe paa de varme Stene var det sædvanlige Natteleie for Stødere og Staf-karle (Stakler, Betlere). Mellem Ildstedet (14) og Nørrevæg stod Ovnbænken (13), Bondens bedste Løioplads i ledige Timer om Vinteren.

Taget var af Halm, og Linné fortæller, at da alle Vipperne vendte indad i Vinden og vare fyldte med Kønrog og Sod, lignede Stuen en lodden Bjørnehud. Alt Træværk, som fandtes foroven, var overtrukket i 2—3 Fingres Tykkelse af Sod, og det Hele gjorde Indtryk af en Skov, besat med det tykkeste sorte Løv. Alle Bænkene i Stuen vare fyldte med tætpakket Halm, og paa dette var bredt Bænkehynder. Her havde Børn og Tjenestefolk deres Natteleje, medens Bonden og hans Hustru vare de eneste, som laa i Seng. Om Dagen sadde Tjenestefolkene paa nørre og søndre Bænk, Husbonden paa Højsædet og hædrede Gæster paa Gavlbænken. Ifald der var Drik paa Bordet, var Husbondens Hilsen: »Gødtaar, N. N. (Gjæstens Navn) paa Gavlbænken!« Naar Husets Folk vare ene, toge de Plads ved Skiven, medens de spiste. Der blev kun duget paa Højsædepladsen. Tømmeret i Væggene var afbarket, men ikke glat hugget og overdraget med en mørk, blank-brun Patine, fordi Belysningsmidlet, kløvede Fyrre-pinde, som røg og osede, vare satte fast i Væggene. Ved festlige Lejligheder vare Væggene dragne med mønstervævede eller udsyede Dragduge. Under Taget sad et Dousin smaa Langhalmknipper, Børnændene, som bleve satte op Juleaften, naar Julehalm bredtes over Lergulvet. Solskinnet, som faldt ind ad Vinduet, var Maaltidsmærke. Skinnede Solen paa Vraaskabet (18), var det Davretid; naar den var naaet til Ovnbænken (13), var det Middag.

Saadanne Tømmerhuse maa antages at være omtrent forsvundne her i Danmark med det 16de Aarhundrede og Bindingsværk eller Korsværk med klinede Vægge at være almindelig indført. Skorstene bleve opførte og Forstuen lagt hen paa Mandgaardens Midte mellem Ildstedet og den søndre Væg. Herfra kom man altsaa til Venstre ind i Dagligstuen, der aflukkes med en Væg mod Øst fra Ildstedet og til Høire ind i Bryggerset. Da Dagligstuen saaledes blev berøvet Varmen fra Ildstedet, opsattes en Kakkellovn, det vil sige oprindelig en Stenovn, hvori var indmuret Pottekakler, Lerpotter, som vendte Bunden ind i Ovn. I disse Hulninger laa mindre Sten — Haandluger, som man om Vinteren tog i Haanden, naar man vilde varme sig. Under Spærerne lagdes et Loft, og Vinden blev altsaa skilt fra Stuen; for at denne ikke skulde miste sit Lys, bleve Vinduerne nu anbragte i den søndre Stuevæg. Denne Forandring nødvendiggjorde imidlertid en fuldstændig Omvæltning i Stuens indre Orden. Den nordre Væg, som hidtil havde været den solrigeste og hyggeligste Plads, blev nu den mørkeste og koldeste, og de bedste Pladser faldt nu langs Vinduerne paa søndre Væg.

Bordet blev derfor flyttet her over og Sengen over mod nordre Væg. Med denne Omflytning er Dagligstuen i et dansk Bondehus, saaledes som vi kjende den, omtrent færdig. I Slutningen af forrige Aarhundrede byggedes til den vestlige Ende af Huset den saakaldte Storstue, øverste Stuen eller som den i Skaane kaldes Sommerstuen eller Bærstuen (af bært, lys, pyntelig), medens den forrige Kube bibeholdtes enten til Kammers og Gæsteværelse eller den deltes i to Dele, hvoraf den forreste brugtes til Forstue og den bagerste til Spisekammer, og dette var den vedtagne Ordning paa faa Undtagelser nær i Begyndelsen af Aarhundredet i de fleste sjællandske og skaanske Bondehuse, indtil den nu ved de seneste og til dels temmelig planløse Nybygninger gaar i For-glemmelse.

Paa Bornholm var Stuehusets Ordning i alt Væsentligt det samme, naar Talen er om en Bondegaard. Den nedbrændte Skovsholmsgaard, tilhørende Gaardeier Koefoed, hvorfra den Mølsal (Mellemsal) hidrører, som af Eieren er skjænket til et Museum for Bondestandens Historie og hvoraf vi i Dag bringe et Billede, var imidlertid ingen Bondegaard, men en stor Selvejergaard og indrettet efter en større Families Behov. Stuens Navn, Mellemsal, stammer dels fra dens Beliggenhed og dels fra at den ikke benyttedes til Beboelse, men kun gjorde Tjeneste som Bindeled mellem de daglige Værelser og »Huset« eller Salen, naar der blev danset.

Dens Decoration i den vildeste Rococostil maa mere betragtes som et Lune og en Tilfældighed end som nogen Regel, gjældende for bornholmsk Smag i forrige Aarhundrede. Dørene, hvoraf findes fire, ere ifølge Tidens hele sententieuse Retning bemalede med temmelig flade Vers, helligede til de fire Aarstider. Bedre end disse Vers var et, der i samme Gaard paa

en anden Dør figurerede som Underskrift for et Billede af en stor Hund:

Hvo her indgaa
Maa passe paa
Og det hel ganske flux
At han min Ven da være maa
Saa sandt jeg hedder Mops.
1772.

B. O.

Igaar—Idag—Imorgen.

— Frøken Helga Thiess, som har nydt sin Uddannelse i Stockholm, debuterede her offentligt den 25de f. M. ved en Concert, ved hvilken hun viste sig som en lovende Pianistinde, der allerede nu er i Besiddelse af teknisk Færdighed. Hun blev særdeles godt understøttet saavel i Schumanns Trio som ved de af Fru Christophersen og Hr. Bielefeldt foredragne Sangnumere.

— Pianisten Otto Bendix giver i denne Maaned en Concert i Casinos mindre Sal, hvor han udfører Piano-compositioner af Schumann, Chopin, Liszt og Tschai-kowsky, der ikke tidligere her ere bleve hørte offentlig.

— Folketheatret synes ved sit nyeste Program med Held at have sluttet sig til den gamle, velbekjendte Maxime: »Wer Vieles bringt, wird Manchem Etwas bringen.« De fire Smaastykker: »Gamle Minder«, Vaudeville af Melesville og Dumanoir, »Det første graa Haar«, Proverbe af Octave Feuillet, »Min lille Villa«, Lystspil af Meilhac og Halevy og »Saa galt kan det gaa!« original Vaudeville, danne ved deres indbyrdes Modsætning og den deraf betingede forskellige Spillemaade en meget afvekslende Underholdning. Det første Stykke er en god gammel Bekjendt, der altid har moret; det lille Proverbe er af ægte fransk Karakter, men med en alvorligere Baggrund end sædvanligt; »Min lille Villa« gennemfører en morsom Ide paa en kvik og livlig Maade, og »Saa galt kan det gaa!« er vel meget let tømret, men helt igennem fuldt af morsomme Enkeltheder. Alle Stykker spilles *con amore*, saavel af det ældre som af det yngre Personale.

— En Buste af Körner blev nylig afsløret i Wöbbelin i Meklenborg paa det Sted, hvor den berømte Diger fandt sin Død som Stridsmand for sit Fædreland for hened halvferdesindstyve Aar siden. Festligheden, der indledes ved en Tale af Stedets Præst, blev bivaanet af en talrig Menneskemængde. En Række af Körners Sange blev foredraget dels af en Sangforening, dels af Eleverne ved Realskolen.

— »Stadt-Theatret« i Wien har aabnet sin Saison med den første Opførelse af »Agnes von Meran«, Synge-spil i 5 Acter af Franz Nissel, en indfødt Wiener, hvem der nylig af »Schiller-Foreningen« er bleven tilkendt en Ærespæmie. Stykket fandt en overordentlig venlig Modtagelse, skjønt Udførelsen lod endel tilbage at ønske.

— »Dresdener-Hoftheatret« har opført Marchettis Opera i 4 Acter, »Ruy Blas«, der kun opnaaede en succès d'éstime.

Gaade.

Man om det Første kan med Rette skrive,
At Ingens Liv paa Jord har mindre Værd;
De sidste Tvende Dyr i Masser blive,
Og blev ei Mennesker dem her og der?
At mange Stykker — daarlige og gode —
Det Hele blev, faar let man i sit Høide.

Opløsning paa Logogrifen i Nr. 1048:

»Spindelvæv«.

Opløst af: Le chevalier de l'île nouvelle, Mester Erik, Sisse, Svip og den krollede Ven, Prater medicis Veninde, Graymands Fætter, Pyramus og Tisbe, Carl Gjerum i Aalborg, De To paa Høien, La mère de l'enfant, Moses og Profeterne, Syvsveren og Nicce, En glad Gut i Viborg, Mine, Kjeld og Ole, Fæter medicis, Sberk, H. C. O. i Velle, AEI, Bassemund og Co. i Yarde. En at 2 B. D. F., Lotte og hendes Mand, Le Colonel de génie à Vevet, Pindgaard, Snupekker, En yderst for-bunden Capitain, Edlitam, Gisela, Griseid, En Stamgjæst i røde Lygte, P. V. O., En Restaurateur in spe.

Veirforholdene paa Landbohøiskolen
fra den 17. til den 30. October 1879 incl.

Dato.	Middel-varme (C. 0).	Høieste Var-me.	Laveste Var-me.	Fugtigheds-grad Kl. 8 i pCt.	Lufttryk Kl. 8. Millimeter.	Regn-høide Millimeter.
17...	4.3	4.2	+5.6	67.5	761	•
18...	5.6	6.8	1.6	87.5	749	•
19...	7.3	6.5	+3.0	88.0	752	•
20...	6.6	9.3	4.0	100.0	738	•
21...	4.7	9.4	2.5	92.5	736	•
22...	6.2	9.4	2.4	92.5	755	•
23...	7.5	9.2	3.8	84.0	754	•
24...	9.8	10.0	5.0	100.0	757	0.5
25...	8.6	10.5	7.6	100.0	758	•
26...	7.9	11.0	3.6	100.0	765	•
27...	8.3	9.2	7.1	91.5	769	0.2
28...	4.1	9.3	6.4	90.0	771	•
29...	7.9	8.0	4.8	100.0	769	1.1
30...	6.0	9.0	2	100.0	766	•

Ann. Lufttrykket bestemmes ved Afmæning Kl. 8 Morgen

Veirforholdene paa Landbohøiskolen

London	30 October	3 pCt.	Consols	97 1/2
Paris	30	—	Rentes	80 80
Wic	30	—	Øster. Statsbane	263.
Berlin	29	—	Consol 4 1/2 pCt. Statslaan	104 70.
Kjøbenhavn	31	—	4 - kgl. Obligat.	94.

*) Ladegaarden var i gamle Dage bygget i en Længe og ikke som nu i Firkant. Den laa et Stykke sydfør Mandgaardens, parallel med denne. Saaledes var Forholdet endnu i Nørrejylland for halvnhundred Aar siden.

**) Det ældste Navn paa Tagsten var Vindesten.

***) I Slesvig skjælner man endnu mellem Tallerkner og Tinlerkner. Tal (Fyrretræ) minder om dette Husgeraads første Oprindelse, da det var tallet (snittet) af Træ. Vi har Ordet i Tallekniv.